

Dei fan de Fryske Taalkunde Dag van de Friese Taalkunde Conference on Frisian Linguistics

23 oktober 2015/October 23th 2015

gearfettingen/samenvattingen/summaries

De overgang *-ke* > *-tsje* in het Friese verkleinwoord revisited

Sanne van Balen, Joris Wolterbeek en Anke Mollema (Universiteit van Amsterdam)\

In aansluiting bij het onderzoek van Pieter Breuker (1982) hebben wij een verandering in het Friese verkleinsysteem onderzocht. Binnen de Friese verkleinwoorden lijken sommige dimunitieven die volgens de Friese grammatica horen te eindigen op *-ke*, ontvankelijk te zijn voor het suffix *-tsje*. Voorbeeld: *ear* gaat oorspronkelijk uit op *-ke*. Het is Breuker en vervolgens ons opgevallen dat naast *ear-ke* ook *ear-tsje* voorkomt. Tegelijkertijd zijn er woorden binnen de categorie *-ke*-verkleinwoorden die niet in aanmerking komen voor een ander suffix dan *-ke*. Voorbeeld: *kears-ke* kan geen **kears-tsje* worden. Welke *-ke*-verkleinwoorden kunnen wel de alternatieve uitgang *-tsje* krijgen en welke niet? Wij betogen in de voetsporen van Breuker (1982) dat een Fries zelfstandig naamwoord dat bij dimunitievorming oorspronkelijk uitgaat op *-ke* óók in aanmerking komt voor het suffix *-tsje*, wanneer dat Friese substantief volgens de Nederlandse grammaticaregels voor dimunitievorming zou eindigen op *-tje*:

<i>Fries</i>	<i>Nederlands</i>
<i>ear-ke</i> > <i>ear-tsje</i>	oor- tje
<i>kears-ke</i> > <i>*kears-tsje</i>	kaars-je

Aangezien *ear* op *r* eindigt en daarom volgens de Nederlandse grammaticaregels het verkleinsuffix *-tje* krijgt, kan *ear* volgens onze hypothese ook op het interferentiesuffix *-tsje* eindigen. *Kears* zou daarentegen, als het een Nederlands woord zou zijn, uitgaan op *-je* en niet op *-tje*. *Kears* kan daardoor in het Fries alleen eindigen op *-ke* en niet op *-tsje*. Om onze hypothese te toetsen hebben we 18 basisschoolkinderen tussen de 10 en 12 van 45 woorden het dimunitief laten vormen. De resultaten van deze test bevestigen onze hypothese dat het gebruik van *-tsje* naast *-ke* verklaard kan worden door de invloed vanuit het Nederlands. We kwamen er ook achter dat substantieven met een 'Nederlandse fonologie' vaker in aanmerking kwamen voor *-tsje*. Verder laten onze resultaten zien dat hoogfrequente woorden liever hun oorspronkelijke suffix *-ke* behouden. De resultaten van deze toetsing vullen Breukers hypothesen aan.

Literatuur

P. Breuker (1982). 'Ta de oergong *-ke* > *-tsje* yn it ferlytsingswurd'. *It Beaken*, 44, pp. 85-95.

Dutch – Frisian language contact: changes in the verb *go*

Myrthe Bergstra (University of Utrecht)

A small syntactic difference between Dutch and Frisian can be found in the features of the verb 'go'. Both Frisian *gean* and Dutch *gaan* are motion verbs that express physical movement similar to the English *go*, as in (1). Both verbs also allow a posture verb complement, as in (2). The crucial difference is illustrated in (3): in Dutch, *gaan* can be used as an aspectual verb, but in Frisian, this use of *gean* is ungrammatical (Tiersma, 1985).

However, results of our Frisian questionnaire show that many Frisian speakers accept the construction in (3a) to some extent. Frisian thus seems to be changing.

The present paper aims to analyze the underlying syntactic structure of the behavior of *gean*. I propose that the change in Frisian is the result of a grammaticalization process. In this process *gean* loses lexical features, such as [+physical movement], and therefore gains an emptier, more general meaning (i.e. semantic bleaching, see a.o. Hopper & Traugott, 2003) Losing features also means that *gean* becomes underspecified, which means it can be inserted in multiple positions in the syntactic structure (Harley, to appear).

While grammaticalization of *go* is a common process crosslinguistically (Bybee, Perkins & Pagliuca, 1994), I propose that contact with the Dutch language does play a role in reinforcing this change in Frisian. This hypothesis is supported by the fact that in our questionnaire, there was a correlation between acceptability judgments of constructions as in (3a) and participants' language use: participants who spoke more Dutch in their daily lives, gave higher ratings to items such as (3a).

In short, the present study combines a syntactic and sociolinguistic point of view in describing an ongoing change in the Frisian language.

Examples:

- (1) a. Ik gean nei Amsterdam. FRISIAN
b. Ik ga naar Amsterdam. DUTCH
'I go to Amsterdam'
- (2) a. Ik gean sitten/stean/lizzen. FRISIAN
b. Ik ga zitten/staan/liggen. DUTCH
I go sit/stand/lie
'I'm going to sit down/stand up/lie down'
- (3) a. *Ik gean swimmen. FRISIAN
b. Ik ga zwemmen. DUTCH
I go swim
'I'm going to swim'

References:

- Bybee, J., Perkins, R. & Pagliuca, W (1994). *The evolution of grammar: tense, aspect and modality in the languages of the world*. Chicago: University of Chicago Press.
- Harley, H. (to appear). 'The syntax/morphology interface'. In: Alexiadou and Kiss (ed), *Handbook of Syntax*: Mouton.
- Hopper, P. J., & Traugott, E. C. (2003). *Grammaticalization*. Cambridge University Press.
- Tiersma, P. M. (1985). *Frisian reference grammar*. Dordrecht: Foris Publications.

Die Bedeutung der sogenannten Wenkersätze für die Dialektologie des deutschsprachigen Raumes

Temmo Bosse (Christian-Albrechts-Universität zu Kiel / Europa-Universität Flensburg)

Die sogenannten Wenkersätze haben für die Dialektologie des deutschsprachigen Raumes eine herausragende Bedeutung. Ab 1876 wurden von Georg Wenker und seinen Nachfolgern über 50.000 Fragebögen mit diesen Sätzen erhoben, zunächst im damaligen Deutschen Reich, später aber auch darüber hinaus. Neben zahlreichen deutschen und niederdeutschen Sprachproben gelangten dabei auch in weiteren Sprachen ausgefüllte Fragebögen in den Bestand.

Friesische Wenkerbögen gibt es vor allem aus Nordfriesland, aber auch aus dem ostfriesischen Bereich. Dabei sind auch heute ausgestorbene oder akut bedrohte Dialekte dokumentiert.

Der Vortrag gibt einen Überblick über die friesischen Wenkersätze, mit einem besonderen Schwerpunkt auf den Verben.

Conditional clauses in the Old East Frisian *Brokmonna Bref*

Roland Brennan (University of Leiden)

The *Brokmonna Bref* (*Brookmen's Law*) is a thirteenth-century collection of laws that applied to a small region in east Frisia. It provides a unique and thorough insight into the legalistic temperament of a local section of the Frisian nation, in all its peculiarities, during the period of the 'Frisian freedom'. The text also serves as an interesting point of comparison, in terms of both style and content, with supra-regional Frisian law texts such as the *Seventeen Statutes* and *Twenty-four Land Laws*.

The conditional sentence is typical of the style of Old Frisian law. In 2007, Rosemarie Lühr presented a thorough-going analysis of the structure of such *Bedingungsätze* in the Rühringer Codex (a collection of supra-regional Frisian laws) in order to distinguish a native idiom from the possible influence of Roman law, and to determine the peculiar qualities afforded by Frisian constructions. Her approach was to focus particularly on the quality and frequency of the opening word of the conditional clause in order to characterize the construction. I have followed her lead, conducting a similar, systematic analysis of every conditional clause in the *Brookmen's Law*, structured with reference to the opening lexeme and the attendant sequence of word-groups. I have tabulated the data statistically and have discussed general tendencies in detail with examples.

My investigation is intended to complement the work of Lühr and others, pursuing the task with a general question in mind: Does the syntax, and indeed the content, of a regional law text accord with, or embellish, our general conclusions as to the ideology of 'Frisian Freedom' that was expressed in the national law texts? Does the *Brookmen's Law* show us anything unique? This discussion also opens up and reaches into broader questions of the phraseology of early legal composition. How is the *Brookmen's Law* to be regarded from this perspective? The outcome of this investigation coheres largely with Lühr's findings, as well as presenting some additional, interesting variances.

References

Rosemarie Lühr (2007). 'Bedingungsätze in altfriesischen Rechtstexten'. In: Rolf H. Bremmer Jr. et al. (eds.), *Advances in Old Frisian Philology* (ABäG 64), pp. 213-238.

Personennamen in Redewendungen der inselnordfriesischen Mundart von Föhr und Amrum unter der Einbeziehung der Faktoren Isolation und Sprachkontakt

Eva Lena Fox (Christian-Albrechts-Universität zu Kiel)

In jüngster Zeit ließ sich ein erhöhtes Interesse an der Phraseologieforschung in Dialekten, darunter auch in den friesischen Mundarten, feststellen. Dabei blieb die Kombination aus Phraseologie und Onomastik bisher weitgehend unbeachtet, obwohl eine große Anzahl an Redewendungen mit einer Namenkomponente vorliegt.

In meinem Vortrag argumentiere ich, dass in der Mundart der Inseln Föhr und Amrum eine besondere Gruppe an Namen im Vergleich zu den benachbarten Sprachen und Dialekten auftritt, und zwar die Gruppe der realen Inselbewohner (z.B. "Stun ap, dü beest jo äärger üüs Hene Krüüs!").

Dazu gebe ich zunächst einen Überblick über die verwendeten lexikographischen Quellen. Daran anschließend stelle ich den grundlegenden Korpus vor. Um die Sonderstellung der untersuchten Mundart darzulegen, werden Vergleiche zu dem benachbarten Niederländischen, Plattdeutschen, Hochdeutschen und dem Wiedingharder Friesischen hergestellt. Abschließend werden die Ergebnisse zusammengetragen und auf möglichen weiteren Forschungsbedarf hingewiesen.

The 'Gooise r' in the Dutch spoken in Fryslân

Nanna Hilton (University of Groningen), Eva Manon Smidt (University of Groningen), Laura Rosseel (Catholic University, Leuven)

Some years ago Koppers & van Bezooijen (2008) concluded that whilst empirical studies were yet to show so it would only be a matter of time before the approximant bunched (retroflex) realisation of /r/ popularly referred to as 'Gooise r' would become widespread in the Dutch of Frisian speakers. This paper is the first to empirically consider variation in r-realisation in the Dutch of Frisian speakers in this decade. We present results from a production study conducted in the spring of 2015 with 20 informants born and raised in Fryslân. Results from a reading task in Dutch are compared to results by 20 informants from urban areas in the rest of the North of the Netherlands. Our results show that whereas the sound change is not complete in the Dutch of young Frisian speakers, the 'Gooise r'-variant is widespread, especially in urban female speakers. The sound change is near-completed in the informants that come from outside of Fryslân.

The results from the production task are presented alongside findings that give us more understanding of the social meaning of the 'Gooise-r' variant in Dutch. The informants also took part in a listening (implicit association) task to judge the association between femininity and the 'Gooise r'. Whilst analysis of the listening task data is still ongoing we hope to find interesting patterns between these associations and degrees of completion of the sound change to 'Gooise r' in Dutch codas.

References

J. Koppers en R. van Bezooijen (2008). 'Maakt de Gooise r een kans in Friesland? Een evaluatieve studie naar de waardering van de r onder meisjes'. *It Beaken*, 70, pp. 243-262.

Leksikale meartallen yn it Noardfrysk en it Jutsk

Jarich Hoekstra (Christian-Albrechts-Universität zu Kiel)

Under leksikale meartallen (ferlykje Acquaviva 2008) wurde meartallen beflapt dêr't de meartalichheid in ynherint skaaimerke fan it wurd is. Hja hawwe net, lykas de wenstige grammatikale meartallen (*boek - boeken*), in betsjutting 'mear as ien eksimplaar fan it grûnwurd', mar tsjutte oan dat it wurd op ien of oare wize as 'opdielt' konsipiearre wurdt. Dat kin wêze om't der gjin grûnwurd is (**mûzel - mûzels*), om't it 'grûnwurd' in stofnamme is (*túch - tuchen*) of om't it grûnwurd al in grammatikaal meartal hat (*man - manlju - mannen*). Leksikale meartallen kinne min ofte mear telber wêze (*trije lju, in soad klean - *sân klean*), mar in soad binne net-telber (**Hy hat tsien tuchen tusken 'e woartels wei helle, Acht manlju/*Acht mannen droegen de kiste*).

Yn myn lêzing bring ik de leksikale meartallen yn it Noardfrysk op it aljemint. It docht jin gjin nij, dat dy in einhinne deselde eigenskippen hawwe as de leksikale meartallen yn 'e oare Germaanske talen. Der is lykwols ien punt dêr't it Noardfrysk – alteast histoarysk – ôfwykt fan 'e measte oare Germaanske talen: yn 'e Noardfryske dialekten kamen leksikale meartallen fan floeistoffen en substânsjes (meast suvelprodukten) foar. Sa koene de wurden foar 'molke', 'rjemme' en 'sûpe' bygelyks yn it meartal foarkomme.

Ik soe der yn 'e lêzing op út wolle (i) dat de leksikale meartallen fan floeistoffen en substânsjes yn it Noardfrysk foar in part troch taalkontakt mei it Jutsk ûntstien binne, dat noch folle mear sokke gefallen hat, en (ii) dat it foarkommen fan dy leksikale meartallen yn it Jutsk en it Frysk gearhinget mei in oare eigenskip dy't beide talen mien hawwe: yn it Jutsk en it Noardfrysk binne stofnammen (net-telbere haadwurden) hast allegear neutra.

Literatuer

Paolo Acquaviva (2008), *Lexical Plurals. A morphosemantic Approach*. OUP, Oxford.

Development of a Reading Comprehension Test in Frisian for primary education

Jurjen Kingma (Noordelijke Hogeschool Leeuwarden, Lectoraat Frysk en meartaligens)

A series of Frisian Reading Comprehension tests are being developed as part of a project called 'Evaluasjesysteem foar it Frysk'. This is a pioneering project, since almost no standardized tests for Frisian do exist. The inspection report of 2010 (Inspectie van het Onderwijs, 2010) indicated the lack of instruments to test the education quality of Frisian in primary and secondary education in Fryslân. This is one of the main incentives of the project. The reading comprehension tests consist of multiple choice items. The items in the tests are all formulated dual lingually, Frisian and Dutch, to ensure that the question and answer options are being understood by all test takers and that no measurement errors will occur. In this pioneering phase of test construction, it is important to investigate the fitness of the prototype instruments to the population, by conducting pilots among pupils. This paper will discuss the results of a pilot of three reading comprehension tests administered to pupils (n = 482) from grade 4, 5 and 6 (groep 6, 7 en 8) from trilingual primary schools. Classical Test Theory analysis will be conducted to investigate the fitness of the instrument to the population. Besides that, the influence of mother tongue (Frisian/not-Frisian) on the test score will be evaluated as well.

Die Modernisierung des Bökingharder Friesisch (Frasch)

Robert Kleih (Christian-Albrechts-Universität zu Kiel)

In meinem Vortrag geht es um die Modernisierung des Bökingharder Friesisch (Frasch) in Nordfriesland und, besonders, um die Frage wie eine kleine, bedrohte Sprache Sprachausbau

betreibt. Bende Bendsen machte den Anfang mit seinem Buch *Die Nordfriesische Sprache nach der Moringer Mundart* von 1824. Er war nicht nur der erste Grammatikschreiber, sondern gilt auch als Begründer der Literatur des Bökingharder Friesisch. Während man im Nordfriesischen in der Zeit bis zum 2ten Weltkrieg noch meist am Wortschatz der traditionellen Domänen festhält, erfolgen nach dem 2ten Weltkrieg Sprachmodernisierungsbestrebungen; als wichtige Quellen dienen die Wörterbücher von Tams Jörgensen (1955) und Erk Petersen (1973), bei denen zu Recht von Ausbauwörterbüchern gesprochen werden kann. Ab den 2000er Jahren gibt es erneut vermehrte Bestrebungen sprachliche Domänen auszubauen: u.a. Politik, religiöse Sprache, Naturwissenschaften, v.a. Biologie, etc. An ausgewählten Beispielen soll gezeigt werden, wie der Prozess des Sprachausbaus im Frasch funktioniert. Dabei soll auch die Nordfriesische Wikipedia berücksichtigt werden, denn dieses – alle Domänen umfassende – Onlinelexikon bietet ausgezeichnete Möglichkeiten, um aktuelle Sprachmodernisierung zu untersuchen.

Old words, new rules? Distribution and productivity of changing past participles in Frisian

Anne Merkuur (Fryske Akademy-KNAW, Leeuwarden/Universiteit van Amsterdam)

This study examines changes in the inflection of Frisian past participles – a phenomenon attested in various former dialect surveys (Van den Berg (2003), Boelens & van der Woude (1955)) –, and thereby evaluates various linguistic theories with respect to their predictions regarding morphological productivity. We will present the theory behind and the set-up of the study, and discuss our preliminary findings.

Frisian has two classes of regular verbs (class I ending in -ə, class II ending in -jə), with their own inflectional paradigms. Past participles of weak class I verbs are marked with the weak suffix *-t* or *-d*, as in (1) (old). Alternatively, monosyllabic verbs of this kind with a stem already ending in *-t* or *-d* get extended with the suffix common for strong verbs: *-ən* (new):

1) prat-ə	→	praak-t > praak	(old) prat-ən (new)
talk-inf	→	talk.ptcp	talk-ptcp

Vice versa, monosyllabic past participles of strong verbs, which normally exhibit the *-(ə)n* suffix, often get extended with the weak class I suffix *-t* or *-d*, as shown in (2):

2) sjen	→	sjoen (old)	sjoen-d (new)
see.inf	→	see.ptcp	see-ptcp

Both of these alternative forms have been normal for quite a long period in, roughly, the south-western part of Fryslân (Tiersma (1999: 63-64, 67)), but, according to several dialect surveys, may be spreading over the rest of the Frisian language area (Van der Veen (1980)). Since the phenomenon has not been thoroughly investigated recently, we conducted an online survey to find out whether the use of these forms is indeed increasing and whether a

change is going on. The fact that suffixes originate from the strong and weak paradigms, but are alternatively used across both paradigms, raises the question whether there are different processes behind regular and irregular morphology. We therefore also conducted a wug words test, to further study how and when verbs are assigned these suffixes.

The survey, which was completed by 280 speakers of Frisian, showed an increase in the usage of the alternatives of type 1, but no apparent increase of those of type 2. Also, so far, no apparent correlation was found between the alternative inflections on existing verbs and on wug verbs and we found no clear evidence of default productive usage of the alternative forms.

In order to determine which mechanisms do or do not account for such a change, we tested different theories on the processing of verbal morphology as to their predictions regarding the productivity and distribution of these phenomena. It will be shown that all of them make different predictions. To determine which theory fits best, we are currently comparing these predictions with the results of both the dialect survey and the productivity test.

References

- A. Albright & B. Hayes (2003). 'Rules vs. analogy in English past tenses: a computational/experimental study. *Cognition*, 90, pp. 119-161.
- B.L. van den Berg. (2003). 'Phonology & Morphology of Dutch & Frisian Dialects in 1.1 million transcriptions. Goeman-Taeldeman-Van Reenen project 1980-1995'. *Meertens Instituut Electronic Publications in Linguistics*, 3, Meertens Instituut, Amstertsdam (CD-ROM).
- Kr. Boelens & G. van der Woude (1955). *Dialectatlas van Friesland* (Reeks Nederlandse dialectatlassen, volume 15). De Sikkel: Antwerpen.
- J. Bybee (1995). 'Regular morphology and the lexicon'. *Language and cognitive processes*, 10, pp. 425-455.
- N. Chomsky & M. Halle (1968). *The sound pattern of English*. Harper & Row: New York.
- S. Pinker (1998). 'Words and rules'. *Lingua*, 106(1), pp. 219-242.
- R. Skousen, D. Lonsdale & D.B. Parkinson (eds) (2002). *Analogical Modeling. An exemplar-based approach to language* (Human Cognitive Processing, volume 10). John Benjamins Publishing Company: Amsterdam/Philadelphia.
- P.M. Tiersma (1999). *Frisian reference grammar*. Fryske Akademy: Ljouwert.
- K.F. van der Veen (1980). 'Praat my net fan praten!' In: Ph. H. Breuker, K. Sikkema & K.F. van der Veen (eds), *Coulonnade. Twa-en-tweintich FRIAASJES OANBEAN OAN MR. DR. K. DE VRIES*. Fryske akademy: Ljouwert, pp. 122-130.
- C. Yang (2012). 'Knowledge and learning in natural language', Springer US, pp. 1680-1681.

Een etymologisch woordenboek van het Fries?

Stefan Norbruis (Universiteit Leiden)

Het is niet moeilijk om in de wetenschappelijke literatuur van de afgelopen eeuw klachten te vinden over het gebrek aan een etymologisch woordenboek van het Fries. De enige uitgebreide poging om de lacune voor het Westerlauwers Fries te vullen is het *Priuwke* van Buma (*Us Wurk*, 18, 1969, pp. 1-52), die uiteindelijk bleef steken na zo'n 300 lemma's met de letter *a*.

Ik heb mijn masterscriptie (Vergelijkende Taalwetenschap, Universiteit Leiden) aangegrepen om een kleine bijdrage te leveren. 37 woorden uit de boerderijsfeer, variërend van alledaags

(*skiep*) tot technisch (*tsjoar*), hebben een uitgebreide behandeling gekregen. In de lemma's geef ik een overzicht van regionale, dialectische en oudere varianten (Oudfries eventueel gereconstrueerd), verwanten in het Oostfries, Noordfries, en andere Germaanse en Indo-Europese talen, en de gereconstrueerde Proto-Germaanse en Proto-Indo-Europese vormen, of, in het geval van leenwoorden, de vorm in de brontaal. Er volgt een bespreking van de fonologische, morfologische en semantische ontwikkelingen die zich tussen met name het Proto-Germaans en het huidige Westers Fries hebben voorgedaan, en van de uiteindelijke etymologie. Deze aanpak is voor een uitgebreid woordenboek te ambitieus (voor 37 lemma's had ik 16.000+ woorden nodig), maar het lijkt me een aantrekkelijk idee om de onderneming in een minder uitgebreid format voort te zetten.

Een belangrijke bijvangst is dat het systematisch uitkammen van alle details ook de lacunes in onze kennis van met name de historische fonologie blootlegt, en tegelijkertijd ook oplossingen kan bieden. Met een voorbeeld uit mijn scriptie zal ik dit illustreren.

Frisian intonation contours in language contact: an adapted methodology

Amber Nota (University of Groningen, INCAS³), Nanna Haug Hilton (University of Groningen) & Matt Coler (INCAS³)

For many languages, prosody in contact linguistics is a relatively under-explored topic. Hardly any research has been published on the prosodic traits of the minority language Frisian. This study provides an inventory of Frisian sentence intonation patterns in declarative, polar interrogative and imperative constructions and compares it to Dutch produced by both local monolinguals and Frisian-Dutch bilinguals. It uses the Melodic Analysis of Speech (MAS) method to show that intonation contours differ between Frisian and Dutch and to provide evidence of divergence in prosody between the two languages, suggesting that the Frisian prosodic system is currently successfully resisting influence from the majority language.

In addition to this descriptive aspect, this study also focuses on a weakness of MAS, namely the inability to analyse variation at utterance-onset. It describes the subsequent implementation and validation of an additional adapted method, called MAS+, which, in combination with the original method, allows for more fine-grained analysis.

Two infinitives in Frisian and Pomeranian

Gertjan Postma (Meertens Instituut-KNAW, Amsterdam)

European Pomeranian is the Low Saxon coastal dialect (or set of dialects) of Continental Germanic between the Oder river and the Vistula river, an area which is called Hinter-Pommern. Until 1945 it was part of Germany, but it lies in present-day Poland. While European Pomeranian is not used anymore in cohesive communities in Europe since 1945, it is still in full use in various parts of Brazil, with many children not learning Portuguese at all until schooling at age six or so. These communities derive from immigration as early as 1850, and have been rather isolated until recently. In this talk we will study the variant spoken in the state of Espírito Santo, in the municipality of Santa Maria de Jetibá and the surrounding environment. We will call it Brazilian Pomeranian. Both European and Brazilian Pomeranian

had two infinitives: a simple infinitive in *-e* mainly used under modal verbs, and an infinitive in *-en* used in constructions with *tau* 'to'. The distribution is similar to the use of the two infinitives in Wester-Lauwers Frisian, but there are some differences. The main difference is that European and Brazilian Pomeranian lost *tau* in control contexts. We will study the existence of the two infinitives in Frisian and Pomeranian: the differences and similarities, and their triggers.

Oer de oposysje koart-lang yn it Fryske fokaalsysteem

Meindert Reitsma (Fryske Taal en Kultuer, Ryksuniversiteit Grins)

It grutste ferskil tusken it fokaalsysteem fan it Frysk en it Nederlânsk is dat it Fryske systeem symmetrysk is, wylst it Nederlânsk dat net is. Yn it Frysk hawwe de koarte en lange fokalen in fonemyske status, om't se yn minimale pearen foarkomme.

Oft dat ferskil ynfloed hat op de realisearring fan de lingte fan de koarte en lange fokalen yn it Frysk hat al mear as ien kear ûnderwerp west fan ûndersyk. Resint hawwe Gilbers, Visser & Weening (2012) dat dien. Benammen har ûndersyk wurdt brûkt foar ferliking en útwreiding. It ûndersyk rjochtet him op de koarte fokalen /i,y,ɛ,ɔ,a/ en de lange wjergaders /i:,y:,ɛ:,ɔ:,a:/. De fraach is hoe't de ferhâlding tusken dy seis koarte en lange fokalen is en hoe sterk oft de oposysje bliuwt yn de Nederlânsk-Fryske taalkontaktsitewaasje.

Om dat te ûndersykjen moasten de proefpersoanen in persepsje- en produksjetest dwaan. De earste test wie in online enkête, dêr't fan manipulearre lûden oanjûn wurde moast oft it om in koart of lang lûd gie. By de produksjetest moasten de proefpersoanen in stik tekst foarlêze, dêr't letter de lingte fan de testfokalen analysearre waard.

Yn myn lêzing skets ik de achtergrûn en de metoade fan it ûndersyk, mar benammen presintearje ik de útkomsten en sille wy sjen hoe't de oposysje koart-lang yn it Fryske fokaalsysteem is.

Literatuer

D. Gilbers, W. Visser & J. Weening (2012). 'Het verschil tussen de lange en korte hoge vocalen in het Fries en de invloed hiervan op de realisering van de Nederlandse hoge vocalen door Friestaligen'. *Us Wurk*, 61, pp. 69-90.

Hemsterhuis en Halbertsma

Bouke Slofstra (Grins)

De achttjinde-ieuske gelearde Tiberius Hemsterhuis hat troch it wurk fan Joast Halbertsma, Tony Feitsma, Jan Noordegraaf, Alpita de Jong en oaren in fêst plak yn 'e frisistyk. Yn 2012 ferskynde in postume bondel mei stikken fan Feitsma: *Tussen Hemsterhuis en Grimm; Joast Hiddes Halbertsma als taalkundige*. Mar wa wie de heechlearaar Gryksk yn Frjentsjer en Leiden? En hoe hemsterhusiaansk binne eigentlik de tinkbylden fan Halbertsma, dy't him sa bewûndere? Yn 2015 is in annotearre twatalige (Latynsk-Ingelske) útjefte fan Hemsterhuis syn ferneamde 'Lectio publica' útkommen. In útjefte fan Halbertsma syn kommentaar dêrop (fan 1845) is op kommandeweis. In update mei foarriedige konklúzjes. Hemsterhuis is net altyd Halbertsma's Hemsterhuis. En Halbertsma moat net allinnich yn it ramt fan de taalkunde besjoen wurde, mar benammen ek yn dat fan de wittenskippersskiednis (*history of scholarship*) yn brede sin.

Selsrapportearre taalbehearsking vs. taalgebrûk: it ferbân tusken it sels beoardiele taalnivo en de foarkar foar ferskate taaluteringen

Nika Stefan (Fryske Akademy-KNAW, Ljouwert/Universiteit van Amsterdam), Edwin Klinkenberg (Fryske Akademy-KNAW, Ljouwert) en Arjen Versloot (Universiteit van Amsterdam)

Yn 'e rin fan 2015 waard yn Fryslân de fjirde taalsosjologyske survey hâlden. Neist in sosjologyske fragelist befette it ûndersyk foar de earste kear in taalkundige komponint, nammentlik in taalhifking mei ferskate fragen oer taalgebrûk, -foarkar en -akseptaasje. De ûnderwerpen fariearren fan ynfloed fan it Nederlânsk oant dialektyske ferskillen en oare fariaasje en feroaringen yn it (sprutsen) Frysk. Lykas gebrûklik yn sa'n grut taalsjologysk ûndersyk, waarden der ek fragen steld oer taalbehearsking. Dat hâldt yn dat de respondinten harren taalnivo beoardielje moasten troch oan te jaan hoe goed oft se it Frysk ferstean, prate, lêze en skriuwe koenen.

Fragen oer taalbehearsking hawwe altyd in wichtich ûnderdiel fan de Fryske taalsurveys west. Omdat it lykwols oer selsrapportaasje gong, waarden de resultaten yn 'e kiif set. Hoewol't de taalhifking yn earste ynstânsje bedoeld is om mear ljocht op it Fryske taalgebrûk skine te litten, kin dy nije fragelist, mei troch syn wiidweidich karakter, sjen litte oft der in ferbân bestiet tusken selsrapportearre taalbehearsking en de (foar)kar foar ferskillende wurden en grammatikale konstruksjes en, dêrneffens, oft en watfoar ferbân oft der is tusken selsrapportearre taalbehearsking en de praktyk.

De antwurden op de taalkundige fragen binne ferlike mei de selsrapportearre taalbehearsking. De ûndersyksfragen wienen: Wat is it ferbân tusken ien syn taalbehearsking en taalkundige foarkar? Foar hokker aspekten fan de taal hat de taalbehearsking de measte betsjutting/gjin betsjutting? Jouwe de ferskillende antwurddpatroanen oanlieding om te sizzen dat selsrapportearre taalbehearsking oerienkomt mei it echte taalnivo?

De earste útkomsten litte in sterk ferbân sjen tusken selsrapportearre taalbehearsking en de antwurden op de taalkundige fragen. Dat suggerearret dat selsrapportaasje weardefolle ynformaasje jout oer ien syn taalnivo. Net oeral is dat effekt lykwols sichtber. Yn dizze presintaasje wurdt neier yngongen op de relaasje tusken taalbehearsking en taalgebrûk en hokker taalaspekten oft dêrtroch beynfloede wurde.

Wat beskiedt oer it fuortbestean fan ûnregelmjittige morfology? Fryske ûnregelmjittige meartallen tusken 1600 en 2000

Arjen Versloot (Universiteit van Amsterdam), Eric Hoekstra (Fryske Akademy-KNAW, Ljouwert)

De eardere deklinaasjeklassen fan it Aldfrysk wiene tsjin 'e ein fan 'e midsieuwen njonkelytsen ôfsliten, mei as gefolch dat der inkeld noch ynsidintele leksikale oerbliuwsels bestiene. Ien fan dizze oerbliuwsels is in rûfeltsje fan 16 haadwurden, dy't oan it begjin fan de 17de iuw noch altyd argayske, mar syngroan sjoen ûnregelmjittige meartalsfoarmen hawwe. Wy hawwe de ûntjouwing yn de folgjende iuwen folge. Acht fan dizze haadwurden behâlde har 17de-iuwske meartalsfoarm yn de skreaune taal oant de 20^e iuw; mar 4 of 5 derfan binne noch yntakt yn de sprektaal. Wy hawwe in statistyske analyzes útfierd, om nei te gean hokker faktoren oft mei it behâld gearhingje. It docht bliken dat de absolute en relative frekwinsje fan de meartalsfoarm en de 'saliense' fan de útgong elk foar oar hast likefolle bydrage ta it behâld. De diagroane regularisaasje fan de bestudearre leksemen kin foar in grut part foarsein wurde oan de hân fan dizze trije fariabelen.

Ein System von nordfriesischen Orts- und Richtungsangaben aus dem Umfeld des Hauses

Christoph Winter (Christian-Albrechts-Universität zu Kiel)

Wenn man das nordfriesische Schrifttum durchstreift, stößt man unweigerlich auf Wörter, die heutzutage nur noch selten Verwendung finden oder bereits ausgestorben sind. Zu dieser Gruppe gehören unter anderem eine Reihe von Orts- und Richtungsangaben, die sich auf den engeren Bereich des Hauses beziehen. In den Quellen des Dialekts von den Inseln Föhr und Amrum, wo sich das System am längsten gehalten hat, sind beispielsweise folgende Formen belegt: *iin* 'hinein, herein' (u. a. in das Haus), *aran* 'zu Hause', *uun* 'in die Stube', *aröön* 'in der Stube', *furt/fus* 'aus der Stube (in den Wirtschaftsteil des Hauses)', *afuurd* 'im Wirtschaftsteil des Hauses', *troch* 'von einem Raum (oder durch einen Raum) in einen anderen'.

In meinem Vortrag argumentiere ich, dass es in der nordfriesischen Sprache früher ein Orts- und Richtungsangabensystem im Umfeld des Hauses gegeben haben muss, das heute nur noch anhand einzelner und verstreut auftretender Formen greifbar ist. Hierbei gebe ich zunächst einen kurzen Überblick über die Datenlage in den einzelnen nordfriesischen Dialekten. Daran anschließend führe ich das Material zusammen, indem ich die Entstehung des Systems auf die sehr alte Opposition von altnordfriesischen **in* 'hinein, herein (u. a. in das Haus)' zu altnordfriesischen **(thǣr)inna* 'im Haus' sowie – unter Einbezug verschiedener Grundrisse des uthlandfriesischen Haustyps – auf die Aufkammerung des Langhaus-Gebäudes zurückführe. Um die Entwicklungen im Einzelnen zu veranschaulichen, gehe ich auf alte Bedeutungsveränderungen und junge Bedeutungsverschiebungen ein.